

Lausunto

15.2.2024

VN/7050/2023
VN/7050/2023-VM-205

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto luonnoksesta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja –politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmistelu luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja –politiikan ohjelmaksi (VANUPO) vuosille 2024-2027. Ohjelma on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa VANUPO-ohjelmaluonnoksesta. Pyydettyä lausuntonaan valtiovarainministeriö toteaa seuraavaa.

Yleistä

Valtakunnallisessa nuorisotyön ja –politiikan ohjelmaluonnoksessa pyritään vahvistamaan, kehittämään, edistämään ja vähentämään monia tärkeitä nuorten hyvinvointiin ja elämään liittyviä asioita. Toimijoina ovat valtion lisäksi kunnat ja hyvinvointialueet sekä kansalaisyhteiskunta ja kodit. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan ohjelmaluonnoksen tavoitteet ja toimenpiteet ovat tässä vaiheessa yleisesti muotoiltuja, minkä vuoksi niiden vaikutuksia esimerkiksi kuntien tai hyvinvointialueiden toimintaan on vaikea arvioida. Ohjelmaluonnos jättää lisäksi osin epäselväksi suunniteltujen toimenpiteiden luonteen: milloin toimenpiteiden edistämiseksi suunnitellaan lainsäädäntömuutoksia kuntien tehtäviin tai niiden hoitamista ohjaavien velvoitteisiin; milloin kehittämishankkeita; milloin informaatio-ohjausta tai milloin esimerkiksi valtionavustuksia. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan yksittäisistä toimenpiteistä päättämisen tulisi tapahtua vasta sitten, kun on käytettävissä tarkemmat arviot toteuttamisen tavoista ja niiden eri vaikutuksista. Vasta tällöin on mahdollista myös arvioida, millaisia taloudellisia ja hallinnollisia vaikutuksia toimenpiteistä aiheutuu esimerkiksi kunnille.

Toimenpiteiden toteutuksessa tulisi huomioida se, miten niitä voidaan toteuttaa eri puolilla Suomea, eri kokoisissa ja tilanteissa olevissa kunnissa ja hyvinvointialueilla. Ohjelmaluonnoksessa ehdotettujen toimenpidekokonaisuuksien käytännön toteuttamisessa tulisi huomioida kuntien ja hyvinvointialueiden voimakas eriytyminen väestökehityksen, nuorisoikäluokkien koon, talouden,

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

elinkeinojen ja monen muun seikan kannalta. Kuntien mahdollisuudet toimeenpanna ohjelmaan sisäl-tyviä ehdotuksia vaihtelevat tämän vuoksi suuresti. Toimeenpanomahdollisuuteen vaikuttaa merkittävästi myös henkilöstön saatavuus ja käytettävissä olevat taloudelliset resurssit. On lisäksi huomioitava, että nuorten arki tai liikkuminen ei noudata kuntarajoja. Yhdessä nämä seikat puoltavat kuntien välisen yhteistyön tiivistämistä, jonka tulisi näkyä voimakkaammin ohjelmaluonnoksessa ja etenkin sen toimeenpanon jatkovalmistelussa.

Ohjelmaluonnoksen toteutuksessa tulisi ottaa huomioon hallitusohjelman kirjaukset, jotka koskevat valtion kuntiin kohdistamaa ohjauksen arvioimista ja uudistamista. Peruseriaatteena on vaikuttavuuteen ja tavoitteellisuuteen perustuva ohjaus, joka nojaa ennen kaikkea kumppanuuteen. Valtiovarainministeriö on käynnistänyt kuntien normien keventämisen ja kokeilujen ohjelman, jonka tavoitteena on vahvistaa kaikkien kuntien toimintaedellytyksiä jatkamalla normien purkamista nykyisestä kuntien tehtäväkentästä. Tarkoituksena on mm. karsia kuntien toiminnan ja tehtävien mitoitusta ja toteutustapojen yksityiskohtaista sääntelyä. Ohjelmaluonnoksen olisi hyvä olla linjassa hallitusohjelman kuntien itsehallintoa korostavan ohjauseriaatteen kanssa, missä korostuu tavoite- ja vaikuttavuusohjaus toimintatapojen yksityiskohtaisen määrittelyn sijasta.

Lopuksi valtiovarainministeriö toteaa, että ohjelmaluonnos ja sen toimenpiteet tulisi päällekkäisen työn välttämiseksi koordinoida yhteen kaikkien muiden nuorisoon liittyvien (nuorten hyvinvointi, asuminen, nuorisoriikollisuus jne.) eri ministeriöiden ohjelmien ja kehittämishankkeiden kanssa. Luokisat eri ministeriöiden nuoria koskevat kehittämissohjelmat ja –hankkeet voivat ruohonjuuritasolla vaikuttaa kunnissa sekavalta kokonaisuudelta ja johtaa päällekkäiseen työhön.

Yksityiskohtaisia huomioita

Seuraavassa valtiovarainministeriö toteaa joitakin yksityiskohtaisia huomioita.

Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Aiemmin tässä lausunnossa todetun mukaisesti kori 1:n jatkovalmistelussa tulee huomiota kiinnittää kuntien eriytymiskehitykseen, kuntien välisen yhteistyön lisäämiseen sekä kuntien tehtävien hoitamistapaa ohjaavien normien keventämiseen. On esimerkiksi vielä epäselvää, mitä kohdassa mainittu oppimisen tuen selkeyttäminen tarkoittaisi kuntien tehtävien ja velvoitteiden osalta. Kysymystä tulisi arvioida suhteessa kuntien eriytyneisiin olosuhteisiin, toimintamahdollisuuksiin ja tarpeisiin. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön lisäämisen lisäksi myös kuntien välinen yhteistyö korostuu korin toimenpiteiden toteuttamisessa.

Ohjelmaluonnoksen mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämistä tulisi edistää kunnissa. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan juuri tämänkaltaiset suunnitteluelvoitteet voivat olla sellaisia, joiden hallinnollinen työllistävä vaikutus voi olla merkittävä suhteessa niistä saatavan hyötyyn ja joita tulisi silloin arvioida normien keventämisen näkökulmasta kriittisesti. Ohjelmaluonnoksen toimenpiteiden toteutuksessa tulisikin välttää uusia suunnitteluelvoitteita ja pyrkiä karsimaan olemassa olevia.

Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Ohjelmaluonnoksessa todetaan terapiatakuusta seuraavasti: ”Tavoitteena on antaa terapiatakuuta koskeva hallituksen esitys eduskunnan käsiteltäväksi budjettilakina syksyllä 2024. Takuun toteuttamiseksi hyvinvointialueille kohdennetaan 35 milj. euroa lisärahoitusta vuosittain. Mielenterveysongelmien ja ahdistuneisuuden juurisyytä selvitetään ja tukitoimia kohdennetaan sen mukaisesti.”

Valtiovarainministeriö toteaa, että edellä mainittu rahoitus on tulossa valtion talousarvion momentille 28.89.31 eli hyvinvointialueiden yleiskatteelliseen rahoitukseen. Kyse ei ole nk. korvamerkitystä rahoituksesta, vaan hyvinvointialueiden omalla päätöksenteolla aikanaan kohdennettavasta rahoituksesta. Näin ollen ohjelmaluonnoksen muotoilua tältä osin on jatkovalmistelussa tarkoituksenmukaista tarkentaa (esim. hyvinvointialueille osoitetaan rahoitusta).

Ohjelmanluonnoksen mukaan kiinnitetään erityistä huomiota neuropsykiatrisesti oireilevien (nepsy) lasten palveluihin ja heidän perheittensä tukeen sekä nopeaan diagnosointiin ja avun piiriin pääsyyn. Tähän liittyen toteutetaan Kelan koordinoima yhteiskehittämishanke. Lisäksi käynnistetään syksyllä 2023 määräaikainen ohjelma, jossa ohjataan lisärahoitusta lasten ja nuorten neuropsykiatristen häiriöiden kuntoutukseen ja kuntoutuspalveluihin Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen kautta.

Valtiovarainministeriö toteaa, että hallitusohjelman mukaan edellä mainittuun ohjelmaan käytetään 20 milj. euroa vuodessa kunnes uusi vammaispalvelulaki on saatu voimaan. Vammaispalvelulain voimaantulo siirtyi vuoteen 2025, joten em. tekstiä voisi jatkovalmistelussa tältä osin selkeyttää. Lisäksi jää epäselväksi, onko syksyllä 2023 käynnistyneessä kehittämissuunnitelmassa kyse hallitusohjelmassa mainitusta ohjelmasta. Jos on, niin tekstiä voisi päivittää myös tältä osin. Lisäksi ohjelmanluonnoksessa on tarkoituksenmukaista selventää, onko kaikki rahoitus menossa Kelan kautta harkinnanvaraisen kuntoutuksen määrärahoista vai myös joltain osin hyvinvointialueiden rahoituksen kautta.

Kori III: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Toimenpide-ehdotuksissa nostetaan esiin nuorten osallisuuden vahvistaminen hyvin yleisellä tasolla. Valtiovarainministeriö toteaa, että kunnat toteuttavat suuren osan nuorten osallisuuden vahvistamiseen liittyvästä toiminnasta. Ohjelmaluonnoksen jatkovalmistelussa tulisikin konkretisoida, mitä ehdotetut toimenpiteet tarkoittavat kunnille, miten ne toteutuvat erilaisissa kunnissa ja millainen velvoittavuus toimenpiteillä olisi. On huomioitava, että kuntien rooli on sote-uudistuksen jälkeen muuttunut nuorisopainotteisemmaksi. Olennaista on kaikkien nuorten mukana pitäminen kehittämistoimenpiteissä.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Valtiovarainministeriö viittaa aiemmin tässä lausunnossa todettuihin huomioihin kuntien eriytymiskehityksen huomioimisesta, kuntien välisen yhteistyön lisäämisestä sekä kuntien tehtävien hoitamistapaa ohjaavien normien keventämisestä.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Valtiovarainministeriö ehdottaa, että ohjelmaluonnoksen jatkovalmistelussa selvennettäisiin nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten roolia, tehtäviä ja myös suhdetta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Ohjelmanluonnoksen mukaan niiden toimintaa ohjaavat vain ne tavoitteet ja tehtävät, joista keskuksat ovat sopineet yhdessä ministeriön kanssa - eivät siis niinkään osaamiskeskustoimintaa harjoittavan organisaation omat, itselleen asettamat tavoitteet ja tehtävät. Ohjelmaluonnoksen kirjoitustapaa voidaan tältä osin pitää hieman ristiriitaisena, koska tekstimuotoilu antaa epäselvähkön kuvan osaamiskeskusten tehtävistä, asemasta ja rahoituksesta.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä

Jakelu OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö
OKM NUOLI Nuorisotyön ja -politiikan vastuualue, Henni Axelin
OKM NUOLI Nuorisotyön ja -politiikan vastuualue, Sanna Puura

VN/7050/2023-VM-205

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: